

ԲԱԿԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

(Տես Բազմալիւզ 1920 էջ 28)

Սե ու Հրագոյն Տագար

Այս՝ բոլորովին նոր ձևացած ցեղ մ'է. Անգղիական ծագումն ունի և զինքը ձևացրնողն է Պ. Գոզ (Cox): Գլխուն մեծութիւնը միջակ է, քիչ մը երկայն, ականջները կարճ են, աչքերը թուխ՝ մութ գոյնով. մարմինը ձևաւոր, ինքը աշխոյժ և վսեմ. մուշտակը սև է, եզրերը հրագոյն աչաձևներ ունի. կողորդը, փորը, պոչին վերին երեսը և ականջները հրագոյն են. վզին տակը կը տեսնուի Վի ձեռով հրագոյն բիծ մը:

Շատ բազմածին ցեղ մ'է, խոնաւութենէ և ցուրտէ կը նեղուի: Այս ընտանեաց մէջ երբեմն կը տեսնուին նաև կապոյտ և հրագոյն ճագարներ:

Ճարճական Տագար

Այս կենդանին կը կոչուի նաև եռագոյն ճագար, որովհետև իւր մուշտակը երեք գոյնէ կազմուած է: Վերջին ժամանակներս ձևացած է իսկ ճարճական անունն ալ պարզապէս անուանակոչումն է և ո՛չ ուրիշ բան:

Իւր ծագումը շատ ստորին է. առաջ եկած է հասարակ ճագարէն՝ և դիպուածով գտնուած է ճագարներու բոյնի մը մէջ, և պահուած իբր եզական նորութիւն մը՝ իւր գունաւորութեանը համար. իսկ վերջը առանձինն ընտանիք մը կազմած է:

Հասակը միջակ է, գլուխը նուրբ և աւելի երկնցած. աչքերը մեծ են՝ դուրս ցցուած և վառվռուն. ականջները՝ միջակ, նեղկողկ, ուղիղ և ընդհանրապէս իրարու մօտ. մարմինը քիչ մը երկայն է. մազը նուրբ է՝ կարճ, փայլուն և լուսաւոր. մուշտակը եռագոյն է և կանոնաւոր բաժանումով սպիտակ, սև և դեղին. գլխաւոր նկատուութեան առնելիք բանն է գոյնիւրու չափակցութիւնը. գլուխը երկու բաժնուած է երանգներով, որոնք գլխուն մէջտեղէն կը

զատուին և իջնելով՝ մինչև ամբողջ այտերը կը ծածկեն. այս նշանները կրնան առջևի անդամներէն սկսեալ տարածուիլ մինչև կոնակը. մնացեալը դեղին է, բացի փորէն և ոտքի մէկ մասէն: Գոյնիւրու բաժանման մէջ բնաւ երբէք կանոնաւորութիւն չիկայ, բուծանելը դիւրին է, ինքը բեղմնաւոր, միսը լաւ:

Գաղափոյ Տագար

Իւր անունը բնաւ ծագումին չի համապատասխաներ, պարզապէս այդպէս կոչուած է, որովհետև իւր մուշտակը Գաղափոյ այծերուն և կատուներուն մուշտակին նման է: Հաւանաբար իւր ծագումը դիպուածի արդիւնք եղած ըլլալու է. թերևս միևնոյն բոյնին մէջ հասարակ և ուրիշ ցեղի պատկանող ճագար մը գտնուելով և զուգաւորութեամբ, վերջնոյս երկայն և մետաքսանման մազերը, անոր փոխ տալովը ձևացած ըլլայ նոր ցեղ մը, բայց այս դէպքը շատ մօտ առնենքու եղած չէ:

Միջանասակ կենդանի մ'է, ձևը ու կշիռը ճիշտ նման է հասարակ ճագարին. գլուխը միջակ մեծութիւն ունի, քիչ մը երկնցած. բերանը փոքր է, քաշուած ծնօտով. աչքերը փոքր են և ձուածեւ կարմիր են աչքերը՝ երբ սպիտակ է մուշտակնին, իսկ սև՝ երբ ուրիշ գոյնով են: Ականջները կարճ են, ուղղադիր, և դուրսի կողմը ծածկուած է երկայն և նուրբ մազով, իսկ ներքին երեսը մերկ է, ծայրը կը վերջանայ մազի փնջիկով մը. վիզը կարճ և ուժով է, սրունքները երկայն, ոտքերը լայն են և մաքուս. պոչը լայն է և մազով ծածկուած. մազը երկայն, ողորկ, առատ, մետաքսանման և փայլուն. անոր երկայնութիւնն է՝ շուրջ 10-11 հարիւրորդամեզը և բարակութիւնը՝ 20 հազարորդ մանրաչափի. մինչդեռ սովորական ճագարին մազին երկայնութիւնն է 2-3 հարիւրորդ մեզը և թանձրութիւնը 60 հազարորդ մանրաչափի: Մազերուն գոյնը կընայ ըլլալ սպիտակ, սև, հերձաքարի և մոխրագոյն: Ընտիր են սպիտակը և հերձաքարի գոյնովը: Բեղմնաւորու

թիւնը, մտին տեսակը, բոլոր յատկութիւններն ալ սովորական ճագարին նման են:

Իւր մուշտակը, բնական վիճակին մէջ մեծ յարգի բան մը չէ, մինչդեռ շատ յարգի է իւր մագերու քաղուածքը, որ մասնաւոր հիւսուածքներու կը գործածուի: Մագերու հաւաքումը տարին 3—4 անգամ կ'ըլլայ, գործածելով լայն ակոսներով սանտրեր՝ կամ ձեռքի մասնները, չորս ամսական եղած ատենէն կսկսի հաւաքու մը և ամբողջ տարուան մէջ կ'արտադրէ 250—300 կրամ մագ: Եթէ քիլոկրամը հաշուենք ստորին զինով 20 ֆրանք, ըսել է իւրաքանչիւր ճագար տարին կ'արտադրէ բացէն 5—6 ֆրանքի եկամուտ մը:

ՄԻՋԻՆԷՆ ԱԵԼԻՒՄԱՐՄԵՆԷՂ ՅԵՂԵՐԸ

Մեծղի ճագար Ֆիանտրայի

Այս՝ կը կոչուի նաև մեծ Պելճիոյ, մեծ Հոլանդիոյ, ֆաթակոնիոյ, Ամբիկոյ և Իտալիոյ: Իւր ծագումը իմացնելու համար, բայց ո՛չ մէկն ալ չեն կրնար իրենց սեփականութիւն համարել կամ այս ցեղի ծագման պատուը իրենցիններուն վերաբերել, որովհետև ամենն ալ ենթադրութիւն պիտի ըլլան:

Այժմ ամենամեծ չափով կը բուծանուի Ի Պելճիա, թէ և բուծանող մեծ հաստատութիւններ չկան, բայց գործաւոր դասակարգին մէջ իբրև իրենց սեփական ատանձնաշնորհ մը, շատ խնամքով կը բուծանեն զայս և մեծ օգուտ կ'ակնկալեն. ինչ ինչ գործաւորական թաղերու մէջ, իւրաքանչիւր գործաւորի տուն ունի ճագարնո՛ր, իւր բակին և կամ ուէ՛ յարմար տեղոյ մը մէջ:

Իրաւամբ մեծղի կը կոչուի, որովհետև սովորական մեծղի ճագար մը կը կըռէ 7—8 քիլոկրամ, և ինչ ինչ ցուցահանդէսներու մէջ ցուցադրուած են 15 քիլոկրամ կշռողներ իսկ, որոնց երկայնութիւնն է 0,90էն մինչև մէկ մեղր:

Համեմատաբար, էգը ընդհանրապէս արուէն աւելի մեծ է. զլուխը մեծ,

լայն, կլոր. բերանը լայն, այտերը լեցուն, աչքերը մեծ, աշխոյժ, մթազոյն, ականջները լայն, ուղիղ, ծայրը առիշեղ կտրուած. վիզը կարճ է և իւր դէմքին ստորին կողմը, կզակին ջովը, ընդհանրապէս չափահաս տարիքին մէջ, եզան երբուցին նման կախուածք մը ունի, այս սորթի ծալքը, պէտք է մէկ ըլլայ, սոսանց երկրորդական ծալքերու և որ կ'ինկնայ թաթերուն վրան. էգերուն այտերը՝ խոշոր և կախուած կ'ըլլան, իսկ պոչը՝ շատ լայն և երկայն է:

Մուշտակին գոյնը նապաստակինին պէս է, զլիւտն և պոչին վրան դեղին բիծերով, մագը երկայն է, բայց ո՛չ բարակ ո՛չ ալ փայլուն. ուրիշ գոյներով ալ կան, ինչպէս մութ մոխրագոյն, կապոյտ և հրագոյն, սև և սպիտակ, բայց անորոշ և քիչ յատկա գոյներ են:

Մեծղին, բաւական բազմածին է, բայց ո՛չ սովորական ճագարին չափ, միսին տեսակը լաւ է, մասնաւորապէս այն ձագերունը, որոնք՝ կովու կաթով սնած են:

Շատ անգամ, սովորական ճագարներու զուգաւորման կը գործածեն, ուրկէ՛ աւելի ծանրեք առաջ կուզան: Այս կերպով եղածներէն մէկն ալ է Նորմանտակսեր, որ կրնայ շփոթուիլ Ֆիանտրայի մեծղիին հետ, բայց իւր մուշտակովը կը տարբերի, որ, մութ մոխրագոյն կամ սև է, ականջները աւելի մեծ են և վիզը առանց երբուցի:

(Շարունակութիւմ)

Հ. ԹԷՂՈՒՄ ՍԻՐՈՒՆԵԱՍ

Իրաւաբանութեան քննութեան Ժամանակ

Ինչ է խաբեբայութիւնը — կը հարցնէ Ուսուցչապետը:

Ուսանողը երկար լուծեան մէջ կը խորատու գուի. Ուսուցչապետը սիրտը, քաշախերութիւն կու տայ, վերջապէս յորտ կ'ընէ պատասխան մը տալու:

— Խաբեբայութիւնը... Խաբեբայութիւն կ'ըլլայ գոր օրինակ, եթէ զուգ զիւրիք (boocciare).

— Օ, ի՞նչպէս:

— Անտարակոյս, ըստ պատժական օրինազրքին խաբեբայութեան մէջ յանցաւոր կը հաստատուի անիկայ, որ ուրիշի տգիտութենէն օգտուելով, անոր վնասու պատճառ կ'ըլլայ: